

Östkusten

Id.nr.	KE0012
Län	Blekinge
Naturtyp	Gräsmarker
Värdeetraktsbeskrivning upprättad	2021-11-30
Värdeetraktsbeskrivning senast reviderad	Ingen revidering gjord

ALLMÄN INFORMATION

Ett flackt och välbevarat odlingslandskap längs ostkusten från länsgränsen i norr till Torhamns udde i söder. Området är ett välbevarat kulturlandskap med åkrar i flack, mjuk, sluttning ner mot havet, och närmast stranden stora områden med vidsträckta strandängar och hagmarker. Hagmarkerna utgörs omväxlande av öppen betesmark, buskrik utmark, glest träd- och buskbeväxt blandlövhage, ekhage och slutet, mer skogsbetonad betesmark.

Vid Kristianopel i norra delen finns en skärgård med låga moränöar varav en del är enbuskdominerade. Enstaka låga moränöar finns också utanför Orranäs och Attanäs.

Genom hela värdeetrakten löper en litorinastrandvall parallellt med kusten. Vid Sibbaboda finns låga fossila sanddyner.

Torhamns udde är sydspetsen på den östblekingska urbergsslätten, här finns havsstrandängar, samt gräs- och ljungdominerade hedområden.

NATURVÄRDEN

En lång kontinuitet av brukande och hävd har skapat höga biologiska värden i odlingslandskapet. I de naturliga gräsmarkerna, som inte påverkats av gödsling eller markbearbetning finns de flesta av odlingslandskapets djur- och växtarter. Dessa är beroende av hävd genom bete eller slåtter för att finnas kvar. De naturliga gräsmarkerna är de viktigaste komponenterna för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Pärlbandet av vidsträckta strandängar längs Östersjön och de mångformiga betesmarkerna med lång hävdkontinuitet hyser en artrik, skyddsvärd och hävdberoende flora. Fågellivet är mycket rikt och varierat med både rastade och häckande fåglar. Flyttfågelsträcken koncentreras i hög grad till Torhamns udde både under våren och hösten, men hela kuststräckan passage för talrika flyttfågelsträck. De hävdade markerna hyser även en värdefull lägre fauna med flera rödlistade insekter inom olika organismgrupper som dyngbaggar och fjärilar.

Naturvärdena hänger intimt samman med kulturhistoriska värden bland annat i form av biologiskt kulturarv, som även vittnar om hur våra förfäder levde och brukade marken.

Odlingslandskapets kantzoner och småbiotoper som stenmurar, åkerholmar, våtmarker, småvatten och solitära träd är boplatser och livsmiljöer för många växt och djurarter och de fungerar också som spridningskorridorer för många arter. De är därför viktiga komponenter i en grön infrastruktur.

Dominerande naturtyp är havsstrandängar, som inåt land ofta övergår i magra friskängar och torrängar. Typiska rödlistade, eller i övrigt skyddsvärda arter i området är sumpmaskros, liten kärrmaskros, rödsäv plattsäv och strandnål. Sumpmaskros är en ansvarsart för Blekinge eftersom den har ytterst begränsad förekomst i landet. Betesmarkerna innehåller också rikligt med ängssvampar. De flacka, beteshävdade moränöarna är viktiga häckningsplatser för vadarfåglar. Området hyser också flera rödlistade arter av dyngbaggar och fjärilar, samt länets största och viktigaste förekomst av trumgräshoppa.

NUVARANDE MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL

Inom värdetrakten finns både mindre byar, brukad mark. I kustbandet finns ett antal formellt skyddade områden, till övervägande del Natura 2000-områden med häckande sjöfågel.

MARKÄGARSTRUKTUR

Värdetrakten utgörs av ett område med blandad markägarstruktur där privatägd mark dominerar.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Traktens gräsmarker tillhandahåller en mängd viktiga ekosystemtjänster. En av de viktigaste är att de möjliggör en förbättrad pollinering av grödor om de ligger i anslutning till en odlad gröda. Genom ett varierat landskap med många olika typer av miljöer och strukturer såsom bryn, murar, åkerrenar och liknande gynnas artdiversiteten och därmed också en naturlig kontroll av skadedjur.

Gräsmarkerna är också viktiga för produktion av livsmedel som kött och mjölkprodukter, främst genom bete. Naturbetesmarkerna har ofta höga kulturhistoriska värden och ängs- och hagmarksfloran är en del av vårt biologiska kulturarv. Öppna marker bidrar även till rekreationssupplevelser genom dess höga artdiversitet och upplevelsen av ett öppet landskap som uppskattas av många människor. Gräsmarker är följaktligen mångfunktionella, det vill säga de bidrar med många olika ekosystemtjänster.

UTMANINGAR

Nedläggning av jordbruk och igenväxning är det största hotet mot gräsmarkerna och innebär stora utmaningar för odlingslandskapets biologiska mångfald, ekosystemtjänster och gröna infrastruktur. Hoten mot den ursprungliga ängs- och hagmarksfloran är främst utebliven hävd, vilket ganska snabbt låter ett fåtal konkurrensstarka växter ta över. Andra hot är gödsling av de öppna markerna vilket snabbt ger en utarmning av floran. Ett fjärde hot är att avstånden mellan välhävdade och ogödslade fodermarker har ökat, vilket kan leda till att populationer av vissa arter blir för små för att på sikt kunna överleva; genutbytet blir obefintligt. Spridningskorridorer som till exempel vägkanter är därför mycket viktiga inslag i landskapet.

I vissa områden kan förekomst av vildsvin vara ett hot mot gräsmarkerna, eftersom de bökar sönder naturbetesmarker och slåtterängar med höga floravärden.

ÖVERGÅNGSMILJÖER

Övergången mellan jordbruksmark och andra naturtyper såsom skog eller vatten har ofta en stor artrikedom. Särskilt artrika är bryn, övergången från gräsmark till buskar, träd och skog. Det beror dels på att arter från både skogs- och jordbruksmarken kan förekomma där. Här finns också arter som är beroende av flera miljöer under sin livstid. Därtill bildar övergången en specifik miljö och vissa arter finns bara i bryn. Brynen kan också skapa gynnsamt mikroklimat genom att tillgodose både sol och lä-effekter

Dagens landskap innehåller många "nya" typer av gräsmarksbiotoper som vägkanter, järnvägsvallar, kraftledningsgator, flygplatser och golfbanor. Genom att ytterligare utveckla skötseln på större arealer av infrastrukturens biotoper kan dessa miljöer ha en stor utvecklingspotential för biologisk mångfald och grön infrastruktur.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

God generell hänsyn i kombination med naturvårdande insatser bör vara vägledande vid åtgärder i värdetrakten. Det är fördelaktigt om alla naturvårdsinsatser, små som stora, görs utifrån gemensamma biologiska prioriteringar eftersom samordning gynnar uppkomsten av positiva effekter på landskapsnivå.

Exempel på åtgärder som ökar arealen av gräsmarker är

- Restaurera betesmarker
- Slå väg- & åkerrenar
- Öppna för nya samarbeten, t ex beta ledningsgator
- Nyskapa (blivande artrika) gräsmarker

Exempel på åtgärder som syftar till att förbättra kvalitet på gräsmarker är

- Håll efter igenväxningsvegetation
- Ingen tillskottsutfodring
- Styr betestryck genom fållor
- Skapa eller gynna bryn, solvarma gläntor, sandblottor och spara döda träd

Exempel på åtgärder som syftar till att minska avståndet mellan värdefulla gräsmarker är

- Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker
- Sammanbinda gräsmarker i landskapet genom korridorer eller ”naturtypsöar”

HÄNSYNSTAGANDE VID PRÖVNING OCH PLANERING

Det är fördelaktigt om hänsyn till värdeetraktens kännetecken och karaktär gällande arter, miljöer och landskap iaktas vid markanvändning och rådgivning. Att områden med samma karaktär ligger tillräckligt nära varandra ger bättre förutsättningar för att de arter som hör till gräsmarken ska överleva.

REFERENSER, ATT LÄSA MER

Artportalen, www.artportalen.se

Bevarandeplan för odlingslandskapet i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 1995.

Ängs- och betesmarksinventering. Jordbruksverket 2004. Tillgänglig:
<https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/webapp/tuvaut.html>

Blekinges Flora. Fröberg L. 2006. SBF-förlaget, Uppsala.

Plattform för arbetet med grön infrastruktur i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 2019.
Rapport 2019:14

Rödlistade arter i Sverige 2020, SLU Artdatabanken 2020. SLU, Uppsala.